

3.6. ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА[©]

Актуальність теми дослідження обумовлена кількома чинниками.

По-перше, поступові зміни, що відбуваються у житті держави та суспільства, вимагають адекватних змін у національному законодавстві щодо протидії правопорушенням, у системі правоохоронних органів та у сфері забезпечення реалізації правоохоронних відносин на загально національному і регіональному рівнях. Одним із розповсюджених видів правопорушень в нашій країні є адміністративні проступки, але ступінь протидії цьому негативному явищу в Україні залишається низькою як на законодавчому, так і правозастосовному рівнях. Незважаючи на чисельні зміни, які були внесені в Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), цей нормативно-правовий акт залишається архаїчним по факту його прийняття (КУпАП був прийнятий до проголошення незалежності України – 7 грудня 1984 р), патріархальним за формою (розділи та глави КУпАП вже давно втратили між собою узгодженість та логічний зв'язок) та анахронічним за змістом (КУпАП переповнений нормами, які суперечать один одному або взагалі не мають сфери своєї реалізації). Все це яскраво свідчить про те, що адміністративно-деліктне законодавство не досягає поставлених цілей, не вирішує заявлених завдань та не реалізує функцій, які сьогодні є актуальними для адміністративно-деліктного права.

[©] *Миколенко Олена Миколаївна*, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

По-друге, актуальність дослідження функції адміністративно-деліктного права в контексті сталого розвитку держави та права обумовлена тим, що юридична наука, хоча і має достатньо комплексних праць, які розкривають зміст та систему функцій права, запропонувала безліч підходів та концепцій, які не тільки розбігаються у трактовках, а й іноді взагалі суперечать одна одній. В таких умовах виникає необхідність виділення багаторівневої системи функцій права, яка б враховувала специфіку таких підсистем, як публічне та приватне право, і водночас могла пояснити специфіку існування та реалізації функцій права на рівні галузі права чи окремого правового інституту. Характеризуючи стан наукового розроблення питань функцій адміністративно-деліктного права у сучасній юридичній науці, треба зауважити, що у фаховій літературі відсутні комплексні праці, які присвячені функціям адміністративно-деліктного права. Відомі ж праці в періодичних виданнях, по-перше, є суперечливими за змістом, по-друге, не враховують специфіку предмету, цілей і правових засобів адміністративно-деліктного правового регулювання. Саме тому існує нагальна потреба розвитку теорії функцій адміністративно-деліктного права, визначення їх видів та розкриття їх змісту.

Загальні питання адміністративно-деліктного права фрагментарно висвітлені в науковій і навчально-методичній літературі у працях А. Б. Агапова, Д. М. Бахраха, Л. В. Ковалю, В. К. Колпакова, О. М. Крамника, Д. М. Лук'янца, Р. В. Миронюка, А. П. Шергіна та інших науковців. Водночас в юридичній літературі відсутнє комплексне дослідження, яке б об'єднувало в собі детальну характеристику змісту та особливостей реалізації функцій адміністративно-деліктного права.

Адміністративно-деліктне право визначається в юридичній літературі як самостійна галузь права (О. М. Крамник, Р. С. Мельник, В. Н. Ульянова, А. П. Шергін та ін.), як підгалузь адміністративного права (наприклад, В. К. Колпаков), як правовий інститут адміністративного права (Ю. П. Битяк, В. В. Коваленко, О. В. Кузьменко, Д. М. Лук'янець та ін.). Водночас ніяких передумов і, тим більше, підстав не існує для виділення в системі права України самостійної галузі права «адміністративно-деліктне право». По-перше, традиційні критерії диференціації права на галузі застаріли і не спрацьовують стосовно новоутворених сукупностей однорідних норм права (наприклад, медичне право); по-друге, відсутні критерії розмежування галузі права, підгалузі права і правового інституту (відомо тільки те, що галузь права складається з підгалузей права і правових інститутів, а підгалузей права – з правових інститутів), по-третє, предмет правового регулювання лежить в основі виділення всіх елементів системи права (галузей, її підгалузей, правових інститутів), тому він не може бути єдиним критерієм диференціації права на галузі.

Водночас процес виділення підгалузей в системі права носить хаотичний характер і позбавлений єдиних критеріїв. На нашу думку, підгалузі права, зокрема і підгалузі адміністративного права, повинні виділятися за єдиними критеріями у

такий спосіб, щоб вони охоплювали собою весь спектр суспільних відносин, які входять у предмет адміністративного права України. На таку роль сьогодні можуть претендувати три підгалузі адміністративного права – адміністративне матеріальне право, адміністративне процедурне право і адміністративне процесуальне право. Адміністративно-деліктне право не відповідає всім вище переліченим критеріям, а тому не може розглядатися як підгалузь адміністративного права України.

Сучасний рівень розвитку юридичної науки дає змогу адміністративно-деліктне право розглядати як інститут адміністративного права. Аналіз же представлених в юридичній літературі критеріїв диференціації права на окремі елементи дає можливість зробити висновок, що за методом правового регулювання адміністративно-деліктне право належить до системи публічного права, за предметом і методом правового регулювання – до системи адміністративного права, за цілями, предметом і методом правового регулювання – до систем матеріального та процесуального адміністративного права, а за цілями, предметом і методом правового регулювання, специфічним набором способів і типів правового регулювання, а також за специфікою правового статусу суб'єктів правовідносин – до правових інститутів адміністративного права України.

Більшість науковців України намагаються розкривати зміст функцій права і функцій адміністративного права через використання терміна «напрямок впливу», але такий підхід не дає можливості теоретичні положення науки адміністративного права перенести у правотворчу і правозастосовну сфери. Переконані в тому, що визначення функцій адміністративно-деліктного права буде мати практично-прикладне значення лише тоді, коли їх зміст буде розкриватися не шляхом використання терміна «напрями впливу», а через єдність трьох понять – «цілі правового регулювання», «правові засоби досягнення цих цілей» та «результат, який був отриманий і який повинен відповідати поставленим цілям». Такий підхід дає можливість функції адміністративно-деліктного права визначати як відповідність правового стану, який склався у суспільстві внаслідок адміністративно-деліктного правового регулювання, цілям та засобам адміністративно-деліктного правового регулювання (права та обов'язки суб'єктів, повноваження адміністративно-юрисдикційних органів, система санкцій за вчинення адміністративного правопорушення тощо)⁹⁰⁵.

До факторів, які впливають на формування цілей як адміністративного, так і адміністративно-деліктного права, належать такі: 1) цілі правового регулювання можуть бути постійними та тимчасовими, що впливає як на систему цілей, так і на систему функцій адміністративного й адміністративно-деліктного права; 2) на процес формування системи цілей адміністративного і адміністративно-деліктного права

⁹⁰⁵ Миколенко О. М. Функції адміністративно-деліктного права (теоретико-правовий аспект): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2018. С. 434–435.

суттєво впливає предмет правового регулювання; 3) цілі адміністративно-правового регулювання не зводяться тільки до уявлень однієї людини чи групи людей про майбутній результат, вони тісно пов'язані з цілями держави загалом як політичної форми організації суспільства.

Наприклад, до постійних цілей адміністративно-деліктного права можна віднести: 1) встановлення заборон на вчинення діянь, які є соціально небезпечними для суспільства, а їх порушення є підставою для притягнення осіб до адміністративної відповідальності; 2) закріплення системи заходів адміністративної відповідальності, яка б відповідала принципам доцільності і справедливості притягнення особи до відповідальності; 3) встановлення процесуального порядку притягнення осіб до адміністративної відповідальності, яка б відповідала принципу охорони публічних інтересів та інтересів, прав і свобод окремої особи, що є учасником провадження. Ці цілі притаманні всім нормам адміністративно-деліктного права, а тому не є структурними елементами його функцій.

Якщо цілі розглядати як невід'ємний елемент функцій адміністративно-деліктного права, то виникає необхідність їх конкретизації, адже назва функцій права визначається цілями правового регулювання. Тому серед цілей адміністративно-деліктного права доцільно виділяти такі:

1) установча ціль, яка полягає у фіксації основних параметрів адміністративної відповідальності (закріплення понять, завдань та принципів адміністративно-деліктного правового регулювання, віку, з якого настає адміністративна відповідальність, тощо);

2) обмежувальна ціль, яка полягає у закріпленні адміністративно-деліктних заборон і обмежень у сфері адміністративно-деліктних відносин;

3) профілактична (превентивна) ціль, яка полягає у закріпленні механізмів попередження вчинення адміністративних правопорушень як з боку особи, яка притягується до відповідальності, так і з боку інших осіб;

4) правозахисна (процесуальна) ціль, яка полягає у закріпленні процесуального порядку притягнення особи, що вчинила адміністративне правопорушення, до адміністративної відповідальності;

5) каральна ціль, яка полягає у закріпленні системи адміністративних стягнень, застосування яких супроводжується осудом дій правопорушника, а також позбавленнями майнового, морального й організаційного характеру для правопорушника;

6) правовідновлююча ціль, яка полягає у закріпленні механізмів відновлення правового положення суб'єкта права, що існувало до вчинення адміністративного правопорушення;

7) компенсаційна ціль, яка полягає у закріпленні механізму відшкодування особі шкоди, що була заподіяна внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;

8) виховна ціль, яка пов'язана з прищепленням людині певних моральних якостей та формуванням у неї почуття обов'язку, відповідальності за свої вчинки.

Досягнення цих цілей забезпечується системою правових засобів. Існує три рівні правових засобів, які забезпечують досягнення цілей адміністративно-деліктного правового регулювання:

- 1) первинні правові засоби (адміністративно-деліктні норми, процесуальні права й обов'язки учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, тощо);
- 2) правові форми (процесуальна форма, підінститути адміністративно-деліктного права);
- 3) конкретні юридичні засоби (заходи примусу, передбачені нормами адміністративно-деліктного права).

Третім обов'язковим елементом змісту функцій адміністративно-деліктного права є результат. На жаль, в юридичній літературі представлено мало праць, де «правовий результат» чи «результат правового впливу» виступали б предметом дослідження. Серед праць, в яких науковці намагалися зв'язати між собою цілі правового регулювання (цілі юридичної відповідальності) та результат правового впливу (результат юридичної відповідальності), а також визначитися зі змістом і значенням термінів «ефективність» і «якість» в юридичній науці, можна виділити праці М. А. Баламуш, В. В. Глазиріна, В. В. Головченка, Я. В. Задорожної, Л. В. Ковалю, О. А. Котенко, В. Н. Кудрявцева, В. В. Лазарева, В. А. Леванського, Д. М. Павлова, О. М. Мельника, В. О. Продаєвича та багатьох інших.

При характеристиці результату як елемента змісту функцій адміністративно-деліктного права, а також при визначенні співвідношення понять «ефективність» та «якість» реалізації, на нашу думку, треба враховувати таке:

– по-перше, результат як елемент функцій адміністративно-деліктного права – це завжди факт об'єктивної дійсності, який свідчить про те, що цілі були або не були досягнені. Наприклад, на це звертає увагу Я. В. Задорожна, яка при характеристиці функції способу вчинення адміністративного правопорушення зазначає, що «результат способу вчинення адміністративного проступку – це факт об'єктивної дійсності, який свідчить про те, що заявлені цілі були досягнені (наприклад, на підставі правильної кваліфікації адміністративного проступку особа була притягнута до адміністративної відповідальності)»⁹⁰⁶.

Повністю погоджуємося з цими твердженнями, адже немає цілей, не спрямованих на досягнення певного результату. Тому кожна ціль адміністративно-деліктного права як суб'єктивна категорія переслідує досягнення змін в об'єктивній реальності, тобто конкретного результату⁹⁰⁷. У процесі адміністративно-деліктного регулювання можна отримати як бажані (тобто передбачені цілями правового ре-

⁹⁰⁶ Задорожна Я. В. Спосіб вчинення протиправного діяння як ознака об'єктивної сторони адміністративного проступку: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2016. С. 160.

⁹⁰⁷ Баламуш М. А. Міграційний режим в Україні (адміністративно-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. С. 165–166.

гулювання), так і небажані для суспільства результати (тобто не передбачені цілями правового регулювання). Але ці бажані і небажані результати є фактами об'єктивної дійсності, які завжди можна співвіднести з цілями адміністративно-деліктного права, та на підставі цього визначитися з ефективністю реалізації його функцій як інституту адміністративного права;

– по-друге, результат як елемент функцій адміністративно-деліктного права можливий тільки як наслідок застосування певних правових засобів. Без застосування цих засобів цілі так і залишаться тільки бажаним чи запланованим результатом. Тому важливо передбачити таку систему правових засобів, яка б забезпечила отримання результату, передбаченого цілями адміністративно-деліктного права, та у такий спосіб гарантувала ефективну реалізацію функцій адміністративно-деліктного права;

– по-третє, результат як елемент функцій адміністративно-деліктного права є індикатором ефективності реалізації цих функцій. Але визначення змісту поняття «ефективність» та встановлення чітких критеріїв визначення ефективності правових явищ є суттєвою проблемою для юридичної науки, яка належить до групи гуманітарних наук і яка неохоче використовує математичні формули у своїх дослідженнях, також і в тих, які допомагають визначитися з ефективністю діяльності адміністративно-юрисдикційних органів чи ефективністю реалізації адміністративно-деліктних норм. До того ж визначення змісту поняття «ефективність» потребує його співвідношення з іншим близьким, але нетотожним за змістом, поняттям «якість». У нашому випадку важливо розмежовувати між собою ефективність та якість реалізації функцій адміністративно-деліктного права, а також визначитися з параметрами, які безпосередньо впливають на ефективність та якість реалізації цих функцій.

І «ефективність», і «якість» реалізації функцій адміністративно-деліктного права, на нашу думку, мають свої показники (здебільшого йдеться про статистичні дані, дані опитувань тощо), але якщо визначення «ефективності» пов'язано з відповіддю на запитання – «В якій мірі досягнута поставлена мета?», то при визначенні «якості» – «На скільки оптимально була досягнута поставлена мета?»;

– по-четверте, якщо результат повністю відповідає поставленим цілям, то треба констатувати, що функція була в повному обсязі реалізована. Це ідеальний варіант при оцінці ефективності реалізації функцій адміністративно-деліктного права, адже в такому разі і цілі правового регулювання відповідають загальним потребам суспільства, і засоби були підібрані та закріплені в праві достатньою мірою, щоб досягти бажаного результату. Водночас можливі й інші випадки, наприклад, коли отриманий результат лише частково співпадає з цілями адміністративно-деліктного права. Це означає, що функція адміністративно-деліктного права була реалізована не в повному обсязі, а тому треба переглянути та відкоригувати:

1) або цілі адміністративно-деліктного права, які з певних причин уже не відповідають реаліям сьогодення, а тому є хибними;

2) або засоби, які передбачає адміністративно-деліктне законодавство, не спроможні досягти бажаного результату.

Якщо ж результат взагалі не співпадає з тією метою адміністративно-деліктного права, яка була заявлена (задекларована), то це означає, що функція адміністративно-деліктного права взагалі не була реалізована. У такому разі необхідно встановити причини існування диспропорції між заявленою метою та отриманим результатом. Такі причини можуть бути як суб'єктивного характеру (наприклад, непрофесіоналізм суб'єктів, які здійснюють правотворчу діяльність, і які безпосередньо визначали в чинному законодавстві цілі та правові засоби), так і об'єктивного характеру (прогалини у законодавстві та ін.).

Узагальнений аналіз сучасних спеціалізованих досліджень, присвячених функціям права, дає підставу виділити в системі функцій права чотири рівні.

Перший найвищий рівень системи функцій права складають такі юридичні функції: 1) регулятивно-статична; 2) регулятивно-процедурна (регулятивно-динамічна); 3) регулятивно-охоронна; 4) регулятивно-захисна. Із чотирьох перелічених функцій права першого рівня, адміністративно-деліктне право зовні реалізує тільки три – регулятивно-статичну, регулятивно-охоронну та регулятивно-захисну функції. Водночас всередині системи права адміністративно-деліктне право реалізує регулятивно-охоронну та регулятивно-захисну функції.

Другий рівень системи функцій права складають юридичні функції галузей права та правових інститутів, які деталізують функції права першого найвищого рівня: установча, стимулююча, обмежувальна, профілактична (превентивна), контрольна, каральна, компенсаційна, правовідновлююча, процесуальна та ін. Кожна галузь права чи правовий інститут можуть мати свій набір функцій, які детально розкривають особливості прояву регулятивно-статичної, регулятивно-динамічної, регулятивно-охоронної та регулятивно-захисної функцій. Виділення таких функцій дає можливість краще розкрити особливості галузевого правового регулювання чи правового регулювання на рівні окремого його інституту.

Третій рівень системи функцій права складає виховна функція, яка не належить ні до юридичних, ні до соціальних функцій права, але посідає важливе місце в системі функцій права, адже реалізується всіма елементами системи права. Не є винятком у цьому сенсі й адміністративно-деліктне право.

Четвертий рівень системи функцій права включає до свого складу функції правових норм – державної орієнтації, державної оцінки, цільова та мотиваційна функції. Ці функції притаманні будь-якій нормі права, а тому вони дають загальне уявлення про цільову спрямованість усіх правових норм.

Отже, серед функцій адміністративно-деліктного права, які розкривають специфіку його правового регулювання, можна виділити такі: установча, обмежуваль-

на, профілактична (превентивна), каральна, компенсаційна, правовідновлююча, процесуальна, виховна.

Наприклад, особливість установчої функції адміністративно-деліктного права проявляється у такому: 1) метою функції є створення науково-обґрунтованого і цілісного за своїм змістом правового регулювання шляхом впровадження у нормативну площину наукової термінології, основних ідей (принципів), довгострокових та короткострокових орієнтирів правового впливу чи діяльності суб'єктів права (цілі і завдання); 2) правовими засобами реалізації функції виступають початкові норми чинного законодавства, які закріплюють поняття, принципи, завдання і цілі адміністративно-деліктного права або інших правових явищ, які мають відношення до адміністративно-деліктного правового регулювання (наприклад, завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення); 3) результатом реалізації установчої функції адміністративно-деліктного права є поява внутрішньо узгодженого і науково обґрунтованого адміністративно-деліктного законодавства.

У середині системи права всі процесуальні галузі, а також процесуальні норми адміністративно-деліктного права виконують правозахисну функцію, адже одна з основних цілей їх існування – це захист порушених суб'єктивних прав фізичних і юридичних осіб. Зовні системи права, а саме стосовно певної однорідної групи суспільних відносин, процесуальні галузі, зокрема і процесуальні норми адміністративно-деліктного права виконують процесуальну функцію, адже головна мета процесуального правового регулювання – встановлення такої процедури розгляду справи, при наявності якої зміст та форма процесуального провадження відповідали б загальним його засадам, до яких належать: верховенство права; законність; рівність перед законом і судом; повага до людської гідності; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя; недоторканність права власності; презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини та ін. Поєднавши внутрішній і зовнішній потенціали процесуальних галузей права, пропонуємо таку функцію іменувати правозахисною (процесуальною) функцією.

Отже, правозахисна (процесуальна) функція адміністративно-деліктного права полягає у встановленні такої процедури розгляду адміністративної справи, при якій зміст та форма провадження у справах про адміністративні правопорушення відповідали б загальним його засадам, до яких можна віднести: верховенство права; законність; рівність перед законом і судом; повага до людської гідності; гласність; забезпечення доведеності вини та ін.

Стосовно обмежувальної та каральної функцій адміністративно-деліктного права можна зазначити, що вони тісно взаємопов'язані. Навіть Особлива частина КУпАП побудована так, що у її статтях одночасно фіксується заборона та санкція у вигляді адміністративного стягнення за її порушення.

Водночас відмінність обмежувальної функції від каральної функції права полягає у тому, що:

- метою обмежувальної функції є вилучення з практики соціально небезпечних відносин шляхом встановлення заборон та інших обмежень, а мета каральної функції – застосування до особи заходу юридичної відповідальності (позбавлень морального, майнового та організаційного характеру), який пропорційний ступеню і характеру суспільної небезпеки вчиненого нею протиправного діяння;
- правовими засобами реалізації обмежувальної функції є заборони та інші обмеження, засобами ж реалізації каральної функції виступають заходи юридичної відповідальності (стягнення та інші санкції);
- наслідком реалізації обмежувальної функції є збереження режиму утримання осіб від протиправних діянь (режим правопорядку), тоді як наслідком реалізації каральної функції є факт того, що порушник відчув на собі силу державного примусу та відбув чи відбуває юридичну відповідальність.

Профілактична (превентивна) функція загалом у системі права проявляється в недопущенні правопорушень, нейтралізації чи ліквідації причин та умов, що породжують або сприяють вчиненню правопорушень. У реалізації цієї загальнопрофілактичної функції беруть участь всі норми національного права, в тому числі й адміністративно-деліктного права. Такі адміністративно-деліктні норми носять переважно декларативний характер та не можуть реалізовуватися без реалізації інших норм національного законодавства (наприклад, положення ст.ст. 1 і 6, ч. 7 ст. 285 КУпАП). Цілі профілактичної (превентивної) функції адміністративно-деліктного права можуть досягатися під час реалізації інших його функцій (обмежувальної, каральної, компенсаційної тощо), де ціль – «недопущення правопорушень у майбутньому» – є лише додатковою (неосновною) метою, а тому опосередковано досягається при реалізації інших функцій (ст.ст. 23, 24, 27–32-1 КУпАП). Також у КУпАП закріплені норми, які безпосередньо спрямовані на забезпечення реалізації профілактичної (превентивної) функції адміністративно-деліктного права та пов'язані з нейтралізацією чи ліквідацією причин та умов, що породжують або сприяють правопорушенням (ст.ст. 245, 282 КУпАП).

Виховна функція у системі права України теж реалізується за участю всіх норм національного права, а також і адміністративно-деліктного права. Деякі адміністративно-деліктні норми мають декларативний характер, а тому їх реалізація тісно пов'язана з реалізацією інших норм національного законодавства (ст.ст. 1, 6, 21 КУпАП). Виховна функція адміністративно-деліктного права реалізується:

- 1) завдяки реалізації інших функцій адміністративно-деліктного права (обмежувальної, каральної, компенсаційної тощо), де ціль – «підвищенні рівня правосвідомості і правової культури людини в порівнянні з рівнем її правосвідомості і правової культури до вчинення адміністративного правопорушення» – є лише до-

датковою (неосновною) метою, а тому опосередковано досягається при реалізації інших функцій (ст.ст. 23, 24, 27–32-1 КУпАП);

2) завдяки адміністративно-деліктним нормам, які безпосередньо спрямовані на забезпечення реалізації виховної функції та пов'язані з вихованням особи, яка вчинила протиправне діяння, що підпадає під ознаки адміністративного правопорушення (ст. 22, 24-1 КУпАП).

Тісно взаємопов'язаними є правовідновлювальна і компенсаційна функції адміністративно-деліктного права, а тому їх часто ототожнюють в юридичній літературі. Хоча ці функції не є тотожними. Критеріями розмежування правовідновлювальної і компенсаційної функцій є правові підстави їх застосування, форми і методи їх реалізації, а також правові наслідки, які наступили внаслідок реалізації цих функцій.

Правовідновлювальна функція права спрямована на відновлення правового становища суб'єкта права. Це означає, що суб'єкт права знову стає власником тих прав, яких він був позбавлений, йому повертається його майно, він відновлюється на роботі, реабілітується його ім'я перед суспільством, відновлюється порушений громадський порядок тощо. Наприклад, особливості реалізації правовідновлювальної функції адміністративно-деліктного права відображені у ст.ст 39, 265, 265-1, 265-2 і 296 КУпАП. Компенсаційна ж функція права спрямована виключно на відшкодування завданої особі майнової, фізичної або моральної шкоди. Наприклад, особливості реалізації компенсаційної функції адміністративно-деліктного права відображені у ст.ст. 34, 40, 329 і 330 КУпАП.

На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Обґрунтовано, що сьогодні відсутні підстави для виділення в системі права України галузі чи підгалузі «адміністративно-деліктне право». Особливості предмета, методу, цілей, способів і типів адміністративно-деліктного правового регулювання, а також правового статусу суб'єктів адміністративно-деліктних правовідносин дають змогу стверджувати, що адміністративно-деліктне право є правовим інститутом адміністративного права України.

2. Наголошено, що пошук нових підходів до визначення функцій адміністративно-деліктного права обумовлений тим, що, по-перше, термін «функція» не має наразі чіткого змістовного наповнення в рамках юридичної науки, а тому може набувати різного значення залежно від специфіки тієї сфери, де використовується; по-друге, при дослідженні правових явищ категорія «функція» може набути методологічного значення тільки в рамках системного підходу, який вимагає розкриття внутрішньої взаємодії елементів у будь-якій системі, зокрема і системі права, а також взаємодії елементів між собою. Пропонується зміст функцій адміністративно-деліктного права розглядати як єдність трьох понять – «цілі правового регу-

лювання», «правові засоби досягнення цих цілей» та «результат, який був отриманий і який повинен відповідати поставленим цілям».

Кожна із трьох запропонованих категорій, які складають зміст поняття «функція адміністративно-деліктного права», тісно пов'язані між собою, що обумовлено такими чинниками: по-перше, ціль неможлива без результату, адже немає цілей, не спрямованих на досягнення певного результату. Тому кожна мета як суб'єктивна категорія переслідує досягнення змін в об'єктивній реальності, тобто конкретного результату. Водночас ціль може залишитися лише мрією, якщо не передбачити певних засобів її досягнення, а також не почати їх реалізовувати у реальному житті; по-друге, засоби без цілей позбавлені сенсу існування. Тобто існування будь-якого засобу має підпорядковуватися одній або кільком цілям. Водночас саме засоби забезпечують кінцевий результат щодо реалізації цілей. Тому вибір і підбір засобів повинен здійснюватися фахівцями залежно від ситуації, що склалася на цей момент: по-третє, результат можливий тільки як наслідок застосування певних засобів. Без застосування цих засобів цілі так і залишаться тільки бажаним чи запланованим результатом. До того ж за результатом можна оцінювати ефективність реалізації функції адміністративно-деліктного права. Якщо результат повністю відповідає заявленим цілям, то функція адміністративно-деліктного права ефективно реалізується. Якщо ж результат повністю або частково не відповідає заявленим цілям, то така функція адміністративно-деліктного права не реалізується, що свідчить про необхідність перегляду заявлених цілей чи засобів їх досягнення.

3. Обґрунтовано, що до функцій адміністративно-деліктного права, які розкривають специфіку його правового регулювання, належать: установча, обмежувальна, профілактична (превентивна), каральна, компенсаційна, правовідновлююча, процесуальна та виховна.